

CESTY A CÍLE

ROČNÍK XII.

ÚNOR 1934

ČÍSLO 2.

Norbert F. Čapek:

CO JE V ČLOVĚKU NEJVĚTŠÍ?

Abych zodpověděl otázku, co pokládám za největší v člověku, začnu s tím nejmenším. Je to *hmota*, něco, co se dá měřit, vážit a chemicky zkoumat. Je to člověk, jehož mrtvé tělo zpopelněno obnáší asi tolik, co se vejde do malé popelníčky.

Někteří se domnívají, že je to skorem všechno, a co jiného přitom je, že jsou jen jisté mechanické a chemické pochody a snad i elektrické vlivy té hmoty.

Mně je to málo. Mohu si dobře myslet člověka bez toho, ale nemohu si jej myslet zhuštěného na tyto zbytky jeho tělesného ústrojí. Nemohu věřit, že tato jeho měnivá hmota si vytváří funkce jeho duše, ale mohu si dobře myslet, že je člověk ve své pravé podstatě něčím, co si všechny své funkce dovede vytvořit a potřebnou hmotu k nim najít.

Někdo řekne, že člověk ovšem není jen hmotou, že je také *silou*. Já bych řekl jen tolik, že *má* sílu, že vládne silou, nikoli, že je silou. A připojil bych, že i vítr a blesk má sílu a mnohem větší fyzickou sílu, že vodopád má sílu a pára a mnoho jiných věcí, které si člověk i s jejich silou dovede podmanit, a to jen proto, že je něčím víc než silou.

Snad největší v člověku je *rozum*? Rozum však je toliko funkcí něčeho vyššího, která závisí od mnoha podmínek, hlavně tělesných, jako věk, zdraví, bdění. Dítě nemá rozum, ale děje se s ním mnoho věcí velmi geniálních: tvoří a vyvíjejí se jeho tělesné orgány. Ve spánku rozum ustupuje. Nejnapadnější je ztráta rozumu při lidech duševně chorých. Nemohu tedy přiřknouti rozumu nejvyšší místo, ačkoliv bych nikdy nedal přednost něčemu nerozumnému před tím, co je rozumné.

Někteří myslitelé dávají *paměti* místo nejpřednější. Naše vědomí je odkázáno hlavně na paměť. A jestli k tomu přibereme ještě i biologickou paměť, která je nějak uložena v celém těle a v každé jeho buňce, pak teprve nabývá paměť vrcholného významu.

V nás je však něco, co může paměť ovládat. Jednak je paměť závislá na zdraví, jednak na pozornosti a soustředěnosti, také na stáří a jiných okolnostech.

Je také možno naučit se zapomínat úmyslně, co si nechceme pamatovat a vyvolat to do vědomí, jen když si toho přejeme. Je tudíž v nás něco hodně vyššího než paměť, něco, čemu paměť je toliko výkonným orgánem.

Snad *vůle* je tím nejvyšším, co člověk v sobě chová? Silnou vůli nelze dost ocenit, a slabou vůli nelze dost cvičit: tak je vůle potřebná a důležitá. O svobodě vůle je mnoho sporů, je-li nebo není-li svobodná.

Mohl bych o tom však uvést mnoho důvodů, proč věřím, že je v člověku něco, co může i vůli dirigovat a že vůle není tím největším v člověku. Co pomůže člověku vůle, je-li upoután na lůžko? Nebo kdyby se kolem nakupilo tolik překážek, že by při největším napětí vůle je nemohl prorazit a musel resignovaně zůstat nečinným?!

Kdyby však ležel člověk bez vlády na lůžku, může si *představit*, jak běhá, nebo si může představit místa a města, kudy kdysi se procházel. Kdyby mu paměť vypověděla, on si může svojí myslí vybájit nový svět. Anebo, čím žijí lidé, kterým rozum vypověděl službu? Žijí svojí fantasií, totiž částí své tvůrčí inteligence. Přicházím k tomu, že ze všech jmenovaných schopností člověka je největší jeho představivost a tvořivost, jeho tvůrčí genius.

Za představivostí je pak někdo, kdo si představuje; za tvůrčí činností je někdo, kdo tvoří; a ten někdo je náš *duch*; ten někdo je zosobněnou jiskrou z Boha, který v nás přebývá; ten někdo je naším podílem na všemohoucnosti Nejvyššího. Ten někdo je tvůrcem myšlenek, a myšlenky tvůrčí jsou jeho nejvyšším projevem.

Dnes mezi myslícími lidmi se neuvažuje tolik o tom, je-li nebo není-li Bůh. Takovou otázkou se zabývali lidé dříve, dokud se myslelo, že není jiný Bůh myslitelný, než ten církevní. A protože v církevního, malého a malicherného Boha nebylo možno věřit, tedy se usuzovalo, že není žádný Bůh.

A přes to je málo vysoce vzdělaných lidí, kteří by nepřipouštěli jsoucnost něčeho velikého, vesmírnou inteligenci, která je ve všem a za vším. Mysle se rozcházejí hlavně v otázce, jaký je poměr tohoto vesmírného ducha k člověku. Jak dalece je člověk s ním spojený nebo od něho oddělený. Jestli má člověk mimo Boha nebo v Bohu trvalou samostatnou existenci, nebo je-li jen chvilkovým projevem věčně se měnící jsoucnosti.

Já věřím to první, že jest člověk trvale a věčně samostatnou existencí, ale jenom asi tak, jako buňka v lidském těle. Buňka, jak známo, je schopna u velké míře samostatné existence a má i svoji zvláštní inteligenci. Přes to vše je každá buňka také naplněna duchem toho, který žije a vládne v těle, které se skládá z mnoha milionů buněk.

V tomto smyslu to největší v člověku bylo by totožné s tím největším, co naplňuje celý vesmír. V nás by nějak byla ustavičně živá, zosobněná stanice té moci, kterou všechno stojí, a která vládne celým vesmírem.

To také věřím doslova. A rovněž věřím, že nejvyšším projevem této vesmírné inteligence v člověku je schopnost tvořit nové věci, myslit nové věci, tvořit sám sobě nové funkční orgány, nová těla, nové světy.

Být tvůrčím člověkem a sám sebe podle svobodně zvoleného plánu vědomě tvořit a přetvořovat — to považuji za největší věc na světě. Toho dosáhnout a v tom se zdokonalovat, v tom vidím vyšší stupeň náboženskosti.

Nezáleželo by potom tolik na tom, co věříme, ale čím se vědomě stáváme, a jak svůj život přibližováním k nejvyššímu ideálu zhodnocujeme.

Čím je člověk mladší, tím je snadnější sebe podle plánu přetvořit — a kdo jednou začal, ten už při tom zůstane celý život, ten bude obraz svého života a charakteru přemalovávat a zdokonalovat co den.

Tím nechci upírat možnost tvůrčího života i těm nejstarším. I kdyby člověk věděl, že už bude žít jen do zítřejšího dne, stálo by za to začít dnes s tím novým, tvůrčím životem — — —

Je mi líto, že se mezi naším lidem šíří sebevražednost jako nějaká epidemie. Jak to nejde podle jejich, hned hází flintu do žita. Často se ani nepokusili, aby, když to nejde jednou cestou, hledali jinou cestu!

Není to jen naše nemoc, i když jsme v tom mezi prvními. V Londýně skončil sebevraždou vědec, který měl veliké vědomosti o přírodě, ale nevěděl, jak svůj vlastní život řídit a usměrnit, aby byl krásným. Bylo mu 70 let, byl universitním profesorem a známým znalcem hmyzu. Jeho mysl byla na konec tak zabrána hmyzem, že už jiného nikde neviděl, než hmyz.

To mi připomnělo jiného muže, také 74letého, rodem Srba, který před 60 lety vydal se z Prahy do Ameriky. Těžko sehnal na cestu, jel v mezípalubí a zbylo mu, když vystoupil v New Yorku, jenom pět centů. Z počátku čistil stáje, potom se živil nádeničinou všeho druhu, ale brzy si pomohl na tolik, že mohl při své výdělečné činnosti navštěvovat večerní školu, až konečně přes veliké překážky stal se jedním z nejhlavnějších vynálezců v oboru elektrofysiky, neboť jemu vděčí svět mnoho v ohledu zdokonalení telegrafu a rozhlasu.

To však není člověk jednostranný. On se nezamíloval do své vlastní laboratoře tak, aby už nic jiného neviděl a neslyšel, než svoje přístroje. On svůj život formoval. Vždyť se i našeho boje o svobodu účastnil, aspoň svými sympatiemi a svojí autoritou.

Nebo si vzpomínám, jaký rozdíl se projevil v lidských povahách při požáru v madridském jednom divadle v roce 1828. Jeden občan si razil cestu z divadla nožem, který vrážel jiným do zad — a jiný stál klidně stranou a rozsvěcoval jednu zápalku za druhou, aby druhým svítil, až i tu poslední vypotřeboval — a při tom stále hleděl zoufalé uklidnit.

Jak je možné, aby dva lidé v téže situaci jednali tak rozdílně: jeden aby druhým sloužil a druhý aby si razil cestu přes mrtvolky! Jeden z nich byl prostě tvůrcem, on stál na výši každé situace, protože si uvědomil to nejvyšší co v sobě měl. Ten druhý byl stržen do vřavy a strachu a chtěje život zachránit, ztrácel jej v nejhorším slova smyslu.

Proč jedni snadno smutky překonávají a jiní těžko, proč jedni jsou dlouho a často naplněni hněvem a druzí se rychle uvnitř vyrovnávají? Příčiny mohou býti různé, ale proti každé nežádoucí náladě a situaci je jeden spolehlivý lék: zaujmout k nim správné stanovisko, mít správné osvětlení, vycházet z hlediska, které nemůže zklamat.

Vycházím vždy a všade z vědomí, že jsem věčný, že to nejvyšší ve mně je božské, a že jsem nadán tvůrčí mocí zmoci a přetvořit

každý život, každou situaci, každou bolest, každé zklamání a každý nezdár. Řekli jsme si, že nejvyšším v člověku je vědomí Boha. Začali jsme s hmotou a postupovali jsme všemi hlavními schopnostmi člověka, viděli jsme, že síla je víc než hmota, rozum vyšší než síla, paměť obsáhlejší než rozum, že vůle může paměť ovládat a proto je větší, avšak že představivost je ještě větší, nad představivostí je někdo, kdo si představuje, duch, a ten duch že je dechem a jiskrou Nejvyššího ducha.

Když jsme tak vystoupili až k Nejvyššímu v člověku, k vědomí Boha, budeme z něho mít jen tenkrát největší užitek, když si je budeme umět v různých situacích života uvědomovat, když budeme s tohoto vyššího životního hlediska na vše se dívat, když svoje životní zkušenosti budeme spojovat s takovým vědomím a uvědoměním, které v rámci věčnosti a v poměru k Nejvyššímu nás vede stále k vyšším metám a úrovním.

ARNOŠT KRAUS O ČESKÝCH DEISTECH.

Profesor Karlovy university, Arnošt Kraus, napsal do časopisu učené společnosti Šafaříkovy „Bratislava“ vědecké pojednání o českém unitářském hnutí v době toleranční. Tato jeho vědecká práce je jedním z velkých dokumentů o unitářském smýšlení českého lidu a bude pro naše budoucí dějepisce velmi vítanou pomůckou ku hledání dalších pramenů.

Nejraději bychom celou práci A. Krause otiskli, neboť větší chvalozpěv při naprosté objektivnosti bude sotva kdy napsán o hnutí českých deistů, kteří ryzostí a opravdovostí svého unitářského smýšlení zůstanou vzorem nejen nám, ale unitářům celého světa.

Jestli dr. Hromádka, profesor Husovy fakulty, ve své knize „Křesťanství v myšlení a životě“ píše o socinianismu a unitářství, že byly „vytvořeny nikoliv v mocných zápasech víry, nýbrž z rozumově-humanistických konstrukcí“ a že vzniklo toto hnutí v Itálii — pak by si měl trochu bedlivěji všimnout historie unitářských mučedníků, kteří pro své přesvědčení obětovali všechno, co měli, život i statky, a kteří raději šli na hranici, nežli by se zpronevěřili svému lepšímu přesvědčení. A jestli Hromádka naproti těmto hrdinům velké víry staví Kalvína asi tak vysoko jako je nebe nad zemí, pak mu musíme říci, že Kalvín, který jejich vůdce

nechal upálit, stojí v našich očích tak hluboko pod nimi, jako stáli pod Husem ti, kteří jej k upálení odsoudili.

Prof. Kraus ve svém článku o českých deistech ostře rozlišuje unitářsky smýšlející deisty od těch, kterým v české náboženské historii bylo dáno jméno „blouznivci“ a vyzdvihuje, jak cize bylo by se mezi těmi různými fantastickými názvy českých blouznivců vyjímalo jméno, „jehož pojem vylučuje právě všechno blouznění ve víře, jméno deistů.“

A dále píše: „To je náboženství velkých pánů a učenců“, řekli prý sedlákům, kteří si je pak radostně přisvojili. A skutečně nejvyšší páni, knížata v říši ducha, lidé nejvzdělanější, světla osvícenství, jako Voltaire, Reimarus, Mendelssohn, Lessing, se k té víře hlásili, byť neúředně. Neboť deism, který se půl století před tím zrodil v Anglii, daleko nebyl ještě na pevnině pojat mezi vyznání rovnoprávná nebo trpěná, ať šlo o státy katolické nebo protestantské. Sotva pět let minulo, co Lessing vydal pověstné zlomky z pozůstalosti Reimarusovy, kteréž obhájení „rozumných ctitelů božích“ provázelo žádost za „Duldung der Deisten“ tak drtivou kritikou bible, zejména Nového zákona, že vyvolal vášnivou polemiku, vrcholící konečně v básnickém díle „Nathanu“, když Lessingovi světská moc odňala svobodu tiskovou, která mu byla slíbena, když nastupoval úřad, a tím zápas brutálně ukončila.“

„A hle, v samém pětiletí tohoto sporu, zjevuje se obec tohoto vyznání mezi členy nejzanedbávanějšího stavu v nejzanedbávanější zemi, mezi českými nevolníky, pověstnými svou nevzdělaností, surovostí; jaký to podivný a zvláštní zjev ve světě mravním, událost hodná, aby byla zachována v paměti lidstva, zvolal Wieland.“

„Byl to pouhý přehmat? Přisvojili si opravdu jméno nepochopené? Byli to skuteční deisté a ne jen deisté tak řečení?“

„Jedno je jisto, nenazvali se tak sami, dokud jim jméno nebylo téměř úředně uděleno.“

O deistech v kraji chrudimském čteme, jak jeden biskup jako důvěrník císařův konal visitaci všech far a byl překvapen zvláštním zjevem, že totiž přišel na padesát dva rodin, které Krista neuznávaly za Boha. „Marne s těmi lidmi co nejvládněji rozmlouval, veškerou svou výmluvnost vyčerpal, uplatnil veškeré důvody víry . . . aby alespoň k jednomu neb druhému ze stávajících křesťanských vyznání je přemluvil. Setkávali se s ním s největší uctivostí, „vy mluvíte k nám řečí sv. Jana“, říkali, ale vždy odpově-

děli, že nemohou ničemu, co se jejich rozumu přičí, věřit. Druhého dne stejný výsledek měl hovor jejich s jedním z nejlepších kněží diecése (pozdějším biskupem královéhradeckým), Jos. Hurdálkem, který pět hodin s nimi v přátelském rozhovoru ztrávil. Biskup přenechával věc vyššímu rozhodnutí, jejich vyznání stručně vypsál, a z uvedeného podání vidíme, že se mu zdálo deismem.“

Zklamání biskupovo z neúspěchů jeho řečnického umění bylo také proto velké, že pět let před tím měl mnohem lepší výsledek mezi rozkvašenými Valachy na Moravě. Z dalšího vidíme, že tito deisté měli své organisované sbory, byli velmi pevní a jasní ve svých zásadách, a stáli za nimi mnohem pevněji a obětavěji nežli přívrženci tak zvaných biblických křesťanů, kteří, aby ušli pronásledování, přijali jednu z konfesí německých.

Ostatně ten biskup Haye snažil se býti k českým deistům velmi laskavým, jen aby je získal. Jak si asi počínal, vysvítá z jeho prohlášení, jež učinil k evangelíkům na Valašsku: „Učiňte to, co bych učinil na Vašem místě, kdybych byl v Anglii: přijal bych náboženství, které jest tam zákonem dovolené.“ Jádro sporu se vyhybal. Na Valašsku měl úspěch, ale s deisty nepochodil, prostě mu odpověděli, že u nich nerozhoduje, jestli jejich náboženství je zákonem dovolené, ale jestli odpovídá jejich přesvědčení, jejich rozumu a svědomí. A to rozhodlo o jejich pronásledování. Dále o nich píše prof. Kraus: „Měli původně býti jen odstranění, statky jejich prodány a s výtěžkem se měli odebrat do Sedmihradska, kde žili sociniáni, zvaní zde ariány, podobného prý vyznání. Když však z Uherska přišla odpověď, že ty obce mají bohoslužby maďarské, (že současně české obce helvetské dostaly maďarské kazatele, nevadilo patrně tolik), vyřčen soud ostřejší: pokud se neobrátili k vládnoucímu nebo některému trpěnému náboženství, měli býti vyhoštěni z usedlostí a rozstrkáni k plukům na hranicích říše bez ohledu na stáří, schopnost nebo pohlaví, schopní za vojáky, staří a slabí za ošetřovatele, svobodné děvečky si měly nalézt službu. Ani kdyby se pak obrátili, již se neměli smět vrátit. Tento rozkaz byl proveden a když nepůsobil a deismu neubývalo, měli ti, kteří zůstali v zemi, podle nařízení z června 1783 býti vyhubeni ignorováním: kdo by někoho udal nebo nazval deistou, měl dostat dvanáct, kdo sám se deistou hlásil, čtyřiaadvacet ran na zadek tolikrát, kolikrát by to učinil.“ (Pokračování).

DUŠEVNÍ NAPĚTÍ A DÉLKA ŽIVOTA.

Podle statistiky, nejdelší, protože nejklidnější život, mají faráři. Nemusí nic nového tvořit, všechno mají připraveno, všechna jejich práce je jen opakováním něčeho bezpočtukrát pověděného, a běžná rutina dobře zaježděného starého církevního organismu.

Pravý opak je u lékařů, a ještě více u náboženských průkopníků a zakladatelů nových hnutí. Ti zpravidla zanedbávají se na tolik šetřit, aby tělo nepokulhávalo za duchem, ale také protože jako průkopníci nového myšlení a nové doby, naráží na nepochopení a dožívají se častých zklamání a jsou tak vystaveni duševním otřesům.

Nejtíž udržet rovnováhu mezi všemi stavy tělesnými a duševními je tomu, kdo nejsilněji svůj život prožívá a jehož životní ideály jsou nejvíc spjaty s celým jeho bytím. Vidí-li ohroženo, co je k životu nejvíce poutá, ztrácí zájem na životě a jejich životní síla ochabne.

Za svého sedmiletého studijního pobytu v Německu, poznal jsem tři takové opravdu vynikající duchy, kteří vyorali hlubokou brázdu a zanechali velmi úctyhodné životní dílo, ale zaplatili to úplným zhroucením tělesným i duševním a předčasně odešli. A z 9 — 12 mých kolegů ze studií a přátel z mládí, kteří nastoupili asi podobnou životní dráhu jako já, ani jeden není dnes na živu. A já, kdybych byl nepoznal zavčas jisté věci, které se týkají vnitřní duchovní a tělesné životosprávy — byl bych jistě mezi nimi, a už také nejednou byl jsem tomu blízko.

Chovám ve svém archivu mimo jiné jeden vzláštní dokument o člověku, který byl mým současníkem a s nímž jsem se v dobrém stýkal. Zemřel před třemi lety. Mnoho pracoval a mnoho zápasil a naposled byl vikářem v Českobratrské církvi v Brně. Jmenoval se Gayer. Jeden z církevních časopisů (Chelčický), o něm napsal doslova toto: „Poslední léta jeho kazatelského působení v Brně byla ztrpčována malostí lidí a poměrů, s jakou se bohužel setkáváme ve všech církvích a církevičkách více než kdy před tím. Jeho záhumčivost, která ho od té doby provázela až ke hrobu, přispěla jistě nemálo k podlomení jeho tělesné odolnosti a uspíšila jeho konec. Je to historie zlomené duše, nalomené třtiny, kterou lidé dolomili, lnu kouřícího, který lidé uhasili.“ —

Takové zkušenosti nás nabádají, abychom v zájmu svých ideálů nezanedbávali své zdraví a vždy znovu obnovovali a zabezpečovali

svoji duševní rovnováhu a také harmonii mezi tělem a duší. Velký duševní život potřebuje silnou základnu v tělesné zdatnosti. To platí nejen pro náboženské průkopníky, ale pro každého, kdo koná nadprůměrnou duševní práci uprostřed mnohých překážek. Č.

JAK VZNIKÁ BÁZEŇ.

Známý psycholog Dr. J. B. Watson učinil ve své laboratoři tento experiment. Do dvou různých místností dal po jedné skupině osmnácti měsíčních batolat a nechal mezi nimi pobíhat hady a myši. Skupina dětí, vychovaná v obyčejných rodinách, křičela. V druhé skupině byly děti narozené a vychované ve Watsonově ústavu a byly chráněny, aby sugesce strachu jim nebyly vštěpovány. Tyto děti, když k nim byli vpuštěni hadi a myši, pozorovaly je s požitkem a lezly mezi nimi. Podobné experimenty svědčí o tom, že prakticky všechny naše zvláštní bázně nejsou přirozené, ale vypěstěné — a z těchto zvláštních vypěstěných strachů rodí se naše trápení.

YOGA.

Všechna Svatá Pisma v Indii zabývají se Yogou, a jsou různé druhy Yogy. Hata Yoga zabývá se na příklad ovládnutím těla a všech jeho funkcí. Kdo v ní je dokonale pocvičen, je málo závislý na jídle, pití, počasí a pohodlí, a může kromě toho působit blahodárně i na zdraví jiných.

Jiný druh Yogy je Radža Yoga. Ta činí imunním proti nežádoucím duševním stavům, hlavně smutku, strachu a starostem. O takovém Yoginovi praví indická Svatá písma: „On jediný dosáhl štěstí na této zemi, on jediný přemohl svět, on má úplně ve své moci své nálady a své tělo, jeho duše přebývá v klidu a jeho oči spatřují Božstvo a všechno v oné věčné podstatě, která je nekonečným zdrojem bytí, poznání a absolutní blaženosti.“

Dr. Jacks, jeden z největších učenců a filosofů anglických a spisovatel mnoha učených knih, unitář, v jedné své přednášce o poměru vědy k náboženství řekl toto: „Pochybuji, zdali je v zájmu náboženství, aby se mnoho mluvilo o důkazech pro existenci Božství. Mnohem více bychom získali, když bychom se cvičili v poznávání Božstva kdekoliv se objeví. Mám za to, že indický systém Yogy k tomu směřuje — ne dokazovat existenci Boha, ale vypěstiti schopnost vnitřního vidění v oné úrovni, kde je možno pro-

niknouti závoje, za nimiž se Božstvo skrývá.“ — A dále praví dr. Jacks: „Znal jsem učence, kteří uměli dobře pozorovati všechno, vyjímaje věci božské, a jsou i theologové, kteří se nacházejí v tomže položení. Oběma by dobře posloužil kurs Yogy nebo něco podobného.“

OSVOBOZENÉ OČI.

Těm, kteří znali dr. Čapka z dřívějších let, je dnes nápadné, že nenosí brýle, že čte bez brýlí, a že téměř nenávidí brýle. Přes 30 let je nosil a před půl druhým rokem ke dvojím brýlím, kterých užíval, chtěl si opatřit třetí, tak aby při přednáškách mohl své poznámky číst ve třech různých vzdálenostech, podle toho, jak je pult vzdálený. Ale protože je věčným hledačem lepších věcí, přišel také na metodu MUDra. Batese, podle které je možno oči zeslabené, krátkozraké, dalokozraké, anastigmatické a jiné, přivésti opět do původního, přirozeného stavu pružnosti a výkonnosti.

Použitím této metody, která má základ duševní a je doplněna různými cvičeními a zvláštní gymnastikou oční, dosáhl toho, že může dnes číst nejdrobnější písmo bez námahy a bez brýlí. Kromě toho je tu veliký požitek osvobozeného oka, které bez mříží a překážek vidí a okouší neohraničené šířky obzorů, živost a krásu barev, a vědomí, že očím bylo dáno, co jim patří, čeho si zaslouží.

Když to druzí viděli, byli zvědaví, a chtěli to také zkusit. Tak povstaly oční kursy a cvičení Čapkem pořádané. Při každém takovém cvičení přichází k novým překvapením. Tak jeden z nejstarších účastníků, který při první hodině na bílé tabuli s černými písmenami na pouhé dva metry od tabule neviděl než bílou tabuli, při třetí hodině už hlásil radostně, že začíná vidět písmeny. Jeden odborný učitel hlásil, že s úspěchem vyučoval bez brýlí. Někteří přicházejí do kursu bez brýlí a z jejich radostných očí je vidět, jak jsou vděční, že nemusí se dívat na svět ohraničený obrubou brýlí.

Zisk však je na prvním místě duševní. Člověk se experimentálně přesvědčuje, jakou moc a schopnost má jeho duše. A dále, že vidění a podobně i jiné projevy smyslové mají základ duševní.

Kdyby však člověk sebe lépe viděl svět vůkol a nevidí jeho duševní podstatu a netušil to veliké tajemství Neviditelná za vším viditelným, tu Duši všech duší, která bez počtu očí vytváří, aby jimi své dílo pozorovala — nic by to tělesné vidění nebylo u porovnání s velikým ziskem duševního vidění.

F. K.

Doba dnes je taková, že bude čím dál více lidí rozmrzelých, utrápených, ufnukaných, nervově a duševně zhroucených. A bude čím dál více potřebí léčitelů, duchovních přátel, hlasatelů odvahy a silných myšlenek. My jsme povoláni, abychom se této velké misie ujali.

*

U nás dnes jako i jinde je zle. Ale není to takovou novinkou v dějinách, jak by se myslelo. V 18. století aristokraté trnuli nad zpustlostí selských chámů, kteří prý si stále více dovozovali proti jejich úředníkům. Byli přesvědčeni, jak padne vláda vrchnosti, že nastane konec lidské společnosti. Nakonec se ukázalo, že nebyl zkažen stav selský, nýbrž to společenské zřízení, jež vrchnosti dávalo tolik a poddaným tak málo. A to se už víckrát stalo v dějinách, a děje se dnes. Mnozí myslí, že se blíží konec světa, zatím se blíží jenom konec řádů a pořádků, které novým pojmům o lidské důstojnosti a lidských právech již nevyhovují.

*

Je tedy mnoho zla a mnoho příčin ku trápení. Ale jako to bývá v malém, tak i ve velkém, že musí někdy být hůř, aby bylo lepší. To platí pro jednotlivce i pro celou společnost. Dokud lidstvo nenajde lepší způsob k odstraňování zla, musí býti připraveno na rány, při kterých i nevinní trpívají.

*

A my vždy znovu si řekněme, tady je zlo — co mohu já dělat. Nebudu nad ním sedět, nebudu čekat na zázrak, nebudu se užírat — udělám co mohu, a půjdu klidně dál, ať utrpením, ať radostí, ať nouzí, ať blahobytem, ať životem, ať smrtí, vždy dál, jen dál.

*

Někteří lidé, kdyby měli zpívat podle toho, jak den začínají, muselo by to znít takto:

Vyjdu si s trápením
smutný a hněváním,
trampot si přiberu,
při tom si zakleju.
Mě živí starosti,
výhost dám radosti.
Vyjdu si s trápením,
s proklínáním.

Naše píseň zní jinak:

Vyjdu si s veselou
písní a náladou,
trampoty setřesu,
vezmu, co unesu.
S veselou náladou
a písničkou.

DUŠEVNÍ LÉČENÍ.

V jedné z nejlepších knih, které poslední rok vyšly o přírodním léčení od MUDra. A. Brauchle, vypisuje autor obsírně, jak těžce byl nemocen a jak se po mnohém léčení obvyklými methodami vyléčil cestou duševní.

Jeho matka zemřela na rakovinu. Když mu bylo osm let, lékař mu třikrát vypláchl žaludek. Přes to, že dbal diety a všeho možného, trpěl úpornou zácpou. Když mu bylo deset let, dostal velmi bolestivé zvětšení a zatvrdlost jater a žloutenku. To se vleklo osm let. Byl odveden, za války dostal difterii. Ve 25 letech měl žlučové kamínky a brzy na to prodělal první operaci a tak to šlo dál a dál, až konečně se uzdravil vědomou autosugescí. Teď je tomu osm let, co je úplně zdrav. Píše o tom toto:

„Byly to tři léčebné prostředky, které mne uzdravily. Uvolnění (relaxace), vysílání léčivých myšlenek a odvracení mysle od nepříznivých stavů. Rychlý úspěch připočítávám naprosté *důvěře v léčivou moc, která je v nás*, a naprosté odvracení mysle od všech negativních stavů.“

JE ŽÍŠ.

Jednomyslná tradice starého křesťanství tvrdí, že Ježíš byl potomek Davidův a tudíž osobou, k níž se donášela všechna skutečná i domnělá prorocství starozákonní. Mnoho-li je na tom pravdy, nikdo neví. Bylť potomkem prostých lidí, u nichž genealogické záznamy jistě neexistovaly. Rodokmeny, které podávají evangelisté, nejen že se naprosto nedají sjednotiti, nýbrž končí Josefem, t. j. otcem. V tom zřejmě prosvítá starší fáse křesťanského podání, ve kterém nebylo řeči o nadpřirozeném jakémsi zrození z panny, kde Josef byl prostě otcem Ježíšovým. Nevíme nic o jeho mládí. Vše, co se vypráví, jak o tom zrození, tak o útěku do

Egypta, o třech králích a vraždě nemluvnat v Betlemě, o 12letém Ježíši v chrámě, jsou pověsti a dedukce ze starozákonních průpovědí, o nichž se mělo za to, že se musí vyplnit. Za to leccos provítá z jeho příbuzenských vztahů. Dle evangelia Markova přicházejí jeho příbuzní, aby si jej odvedli ze zástupu, jenž jej obklopuje, poněvadž prý se smyslem pomínul. Jeho sousedé posmívají se jemu: „Zdaliž tento není ten tesař, syn Marie, bratr pak Jakubův a Josefův a Judův a Šimonův? A zdaliž nejsou i sestry jeho zde u nás?“ Svou činnost nezačal Ježíš bez přípravy. Ve vypravování o jeho pokušení můžeme snad nahlédnouti do jeho niterných bojů, jež se v něm odehrávaly, když představoval si všechna království světa i pokušitele řkoucího: „Toto všechno tobě dám, jestliže padna, budeš mi se klanět.“ Na celém jeho obraze, jak nám v evangeliích vystupuje, vidíme, že hodil přes palubu politické a šovinistické představy o mesiášské době a soustředil se na to nejniternější a nejušlechtilejší, k čemu přímo cestu mu ukazoval jeho genius. (Jan B. K o z á k: Ježíš ve víře i skepsi.)

ŽIDÉ A KŘESŤANSKÉ SEKTY V AMERICE.

Velmi zajímavé jsou zjevy, které se vyskytují mezi židy v USA. Náboženské přestupy židů nejsou tam žádným masovým jevem, protože není zde sociálních důvodů k nim, jako bylo v Evropě 19. století. Ale tu jsou známy zcela moderní převrácení, konverse rázu náboženského. Tito převrácení židé přecházejí ke křesťanským sektám (obyčejně moderně orientovaným), a tu stávají se horlivými pracovníky, ba dokonce kazateli. Je odůvodněno, domníváme-li se, že jsou to projevy touhy po živém náboženství, židům tak blízké, když staré náboženství těchto konvergentů odušmřelo. Poukazuje to sociologickému zkoumání na jeden rys národních židovských povahy, totiž touhu po živém náboženství. („Rozvoj“, XLI. 2.)

—us.

K POLEMICE S „HAVLÍČKEM“.

Ujišťujeme Vás, že čeští unitáři jsou velmi jasní a určití v svých názorech, ale také svobodní je opustit, když poznali něco lepšího. Nejsou tedy dogmatisté, jako katolíci a Volná myšlenka. A dále není nám nic o tom známo, že by unitáři jako takoví něco drželi nebo věřili, co by bylo v rozporu s vědou. Je však mnoho věcí,

které vědou prokázány nejsou a přece mají ve vědě své oprávněné místo. Takovým názorům, které nejsou dosud vědecky prokázány a také nejsou v rozporu s vědou se říká učeně „hypothésa“ a ne- učeně „víra“, ačkoli to neplatí o každé víře.

Místo další polemiky uvedeme ještě, co v této souvislosti řekl Dr. N. Čapek v jedné z jeho veřejných přednášek:

„Před několika lety měl jsem vědeckou debatu s jedním z našich učenců, orientovaným volnomyšlenkářsky. Řekli jsme si, že necháme vše stranou, co se nedá přísnou vědeckou metodou dokázat. Tak jsme dospěli k věcem, o kterých dnešní věda neví až dosud nic, protože se ty věci nacházejí za hranicemi takového poznání. A tak já na konec povídám: „Tedy přísně vědecky vzato, ty nevíš nic a já nevím nic, máme v tomto ohledu střechu nad hlavou děravou. Nechceme-li, aby na nás přšelo, musíme tu střechu něčím zakrýt. Jsou tu dvě možnosti. Buď tu díru ve střeše našeho poznání zakryjeme taškami z hlíny, čili materialistickým světovým názorem, který říká: tma za mnou, tma přede mnou, z ničeho jsem povstal, v nic se obrátím a bude všemu konec. Anebo mám druhou možnost, že ty díry ve střeše našeho poznání vyplním deskami skleněnými, které propouští paprsky naděje. Mám-li na vybranou a není to proti vědě ani rozumu, volím raději ty desky skleněné, které dávají výhled a sílu.

Nikdo není tak moudrý, aby si bez tak zvaných vědeckých hypotéz mohl utvořit ucelený světový názor. Je nutno volit, čemu dáváme přednost. Náboženskému člověku pak mohou se některé hypotézy státi vnitřním zážitkem a přesvědčením a tím nabývají zvláštní hodnoty.“

O LABORETISMU.

Za vedení Doc. Dr. Verunáče uspořádal „Pracovní sbor Svob. bratrství“ o laboretismu řadu přednášek v síni Charlotty Masarykové. Laboretism je název nového směru v podnikání a je složen z latinského slova „labor“, t. j. práce a z řeckého slova „ethos“, t. j. mravnost. Laboretism, jak řekl jeden z řečníků, Kolowrat-Krakovský, neznamená nic jiného nežli moderní křesťanství. Obšírné referáty byly uveřejněny v Národním Osvobození a přednášky samy budou vydány tiskem, takže se můžeme omezit na toto upozornění.

Kostnické Jiskry vytýkají, že je zaráželo, že dáno na pořad i hledisko „církve“, t. j. katolické, „za níž promluvil známý konvertita Dr. A. Fuchs, jako by nestačilo posouditi věc se stanoviska všeobecně křesťanského.“ Kostnické Jiskry a všechny, kteří plakáty četli, ubezpečujeme, že Dr. Fuchs nemluvil. Dr. Čapek, jakmile o věci se dozvěděl, žádal, aby buď za stejných podmínek mluvili také zástupci jiných náboženských hledisk, nebo žádný. Z technických důvodů však už jiného nezbývalo, než aby Dr. Fuchs byl vynechán, nikoli pro nějaké osobní důvody, ale v zájmu věci samé.

CO NOVÉHO VE SVOBODNÉM BRATRSTVÍ.

Začali jsme letošní období s předsevzetím, že o naší práci a službě musí vědět v Praze každý. K tomu účelu se ustavil pracovní sbor, který vydal a rozšířil již několik tisíc informačních brožur a letáčků. Protože ale víme, že nejlepší propagací je práce a služba, zorganizovali jsme nové přednáškové středisko na Vinohradech v Riegrových sadech. V novém útulném sále sešlo se hned po prvé na 200 posluchačů. Všude vidíme, jak lidé v dnešní neutěšené době hledají posilu duše a světélko v temných dobách. A jak nás blaží, že tu posilu i světélko můžeme rozdávat a tak sloužit bližním.

Dík horlivosti a nadšení Nymburských unitářů a přátel vyvíjí se tam naše práce velmi dobře. Jsme letos ve větším sále a doufáme, že již v příštím období se nám podaří zřídit speciální pracovní kroužky k prohlubování práce a školu pro děti.

Nedělní škola Svobodného bratrství v Praze pořádá každou první neděli v měsíci besídku pro všechny třídy. Dne 4. února měly děti zvláště radost z lásky k dětem a k Svobodnému bratrství přišel br. Jenda Maudr se svým slavným dudáckým triem a uspořádal velmi pěkný program. Byl to požitek jak pro děti tak i pro rodiče a děkujeme srdečně br. Maudrovi, panu Franclovi a zvláště pak sl. Řezníčkové, která přijela zazpívat a zahrát dětem až z Kutné Hory.

V nedělní škole SB. nám vyrůstá náš nadějný dorost. Je milé, jak některé kroužky se již dnes snaží nám pomáhat. Jako pilné včeličky připravily si děti kroužku D 4, který vede ses. Havelková, programové odpoledne. Snesly co mohly a daly vše dohromady, uspořádaly program a čistý výtěžek Kč 220.— daly na varhany a Nedělní školu. Děkujeme srdečně našim malým spolupracovníkům.

LITERATURA.

Ing. a JUDr. Josef Horák ve své knize *»Ethokracií na kořen krise!«* velmi pěkně vystihuje dnešní situaci, všechny její rozdíly od dob dřívějších, jejichž změny právě přivedly dnešní svět z rovnováhy. Staví dnešní společnosti zrcadlo před oči a poučuje ji, kde jsou chyby a jaké jsou prostředky k jejich nápravě. Dokládá vše nejen svými důvody, ale i důvody světových autorit. Správně praví: »Moderní doba klade mnohem větší požadavky na únosnost mravnosti. Tato mravnost přichází mnohem větší měrou a mnohem častěji do pokušení. Nesčíslné možnosti, které člověku moderní pokrok nabízí, pestrý a lákavý obraz těchto vymožeností je pro lidské oko velikým svůdcem.

Touha po ukojení těchto moderních potřeb jest mocným protikladem oproti mravním zásadám . . . Moderní doba vyžaduje od člověka, ode všech lidí bez rozdílu, mnohem větší mravní odolnost než dříve.« Svůj úkol řeší lidovými výchovou a to výchovou k lidskosti, k mravnosti a chce, aby na rozdíl od všech dosavadních forem a snah, které se obírají krísi, »pečlivě se starala o propagaci zákonů mravních, o jejich stálé připomínání tak, aby byly ve vědomí občanů neustále dostatečně živými, probuzenými . . . Ethokracie bude potřebovat správního aparátu, aby byla vhodně organisována její hlavní a téměř jediná funkce, t. j. propagace mravních zákonů, mravní výchova a to nejúčinnějšími moderními prostředky, zejména psychologickými. K tomu je však v ethokracii nezbytně potřebí velké autority poučujících a plné důvěry ve správné poučení. To znamená, že onen aparát propagační musí se opírat až o samé nejvyšší představitele kultury, požívající největší vážnosti národa . . . Aby mohla ethokracie správně přesvědčovat, potřebuje ovšem nutně postarat se o vědecké základy tohoto poučování, zejména i pokud se týče přesvědčování ohledně oněch vnitřních sankcí pro neplnění mravních zákonů, ohledně souvislostí hospodářských úspěchů s etickým jednáním a pod. Od těchto momentů, od tohoto přesvědčení závisí, jak víme, ochota, či neochota k plnění mravních norem. Zde vidíme jeden z hlavních úkolů ethokracie, který však může převzít i splnit i jediné školená vědecká elita.

Snahy dra Horáka jsou velice krásné a vítáme toto hnutí, které má tolik společného s unitářstvím a přejeme mu, aby se našlo hodně pracovníků z řad inteligence, kteří by ochotně pracovali na výchově k mravnosti. Je třeba vyburcovati netečnost vyšších tříd k této výchově, neboť jakmile nastává pouhé hromadění, ať už hodnot materiálních nebo duševních u jednotlivců, vždy to má neblahý vliv pro lidstvo jako celek.

Doporučujeme tuto informační knížku všem, aby si ji se zájmem přečetli a o jejím obsahu hodně přemýšleli a snahy v ní propagované co nejdříve do praxe uvedli. K.

KVITOVÁNÍ. Příspěvků na varhany: s. Hazdrová 24.—, manželé Kutovi k uctění památky manželů Hromadových 50.—, s. Voříšková 100.—, s. Kopečková k uctění svého manžela 250.—, br. Lejhanec 50.—, ses. Šimonová 10.—, k uctění památky p. J. Krkošky 10.—, pí. Erbenová 100.—, ses. Dvorská 50.—, pí. Pikartová 20.—, br. Fabián k 40. výročí svatby 50.—, kroužek s. Havelkové z Nedělní školy SB. 120.—. Všem dárčům srdečný dík!

OZNÁMENÍ!

Všichni milovníci Vojtkovy hry na varhany jistě s radostí uvítají zprávu, že naše ženy chystají velkolepý čaj při varhanách v sobotu dne 24. března.

Bude to náš největší společenský podnik v letošní sezoně. Neopomeňte zaznamenati si tento den ve svém kalendáři. Podrobnosti oznámíme později. Dnes však už prosíme sestry, které vždy tak štědrě obdarovaly buffet, aby při nejbližší příležitosti oznámily sestře Čapkové, čím hodlají přispěti. Tento večírek je náhradou za bazary, které jsme dříve pořádali každého roku, a proto doufáme, že se nám i tentokráte vydaří.

Nákladem Svobodného bratrství. — Tiskem vlastního závodu.